

ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА ЯК СПОСІБ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КАУЗАЦІЇ

Бараняк М. М.

викладач кафедри германської філології та зарубіжної літератури

Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Серед усіх видів дискурсу саме політичний володіє найвищим впливом на свідомість реципієнта. Політичні промови, які безпосередньо спрямовані на досягнення такого впливу, корелюють на рівні своїх завдань із сутністю природи каузації, перетворюючись на плацдарм вербального вираження каузальних інтенцій, а мовні засоби, які використовують політики у промовах, служать для реалізації каузативних конструкцій.

Оскільки саме мова є інструментом впливу на людину, часто виникає питання, наскільки сильним є цей вплив і чи можливою є його ідентифікація. Однак відповідальність за виникнення думок чи дій залежить не тільки від мови як системи. Застосування мовних засобів може спричинити появу певних дій чи налаштування психіки лише тоді, коли підкріплене іншими фактами дійсності, або якщо реципієнт готовий сприйняти інформацію, закодовану в мові і діяти відповідно [4, с. 99, 113 – 114].

У політичному монологічному дискурсі виділяють дві лінії адресатів – реальний та цільовий (колективний). Під останнім розуміють суспільство загалом, а персуазивність висловлювань та маніпулятивний характер цього виду дискурсу переважно завжди спрямована на колективний адресат. Політичний дискурс залежний як від адресанта, так і від адресата. Залежність політичного дискурсу від адресата можна прослідкувати завдяки вибору самого виду спілкування, адресат непрямо спричиняє вибір того типу політичного дискурсу, який для нього створюють, оскільки політичний текст спрямований

передусім відповідати рівневі ерудованості, освіти, культури, а також політичної грамотності реципієнта [3, с. 43].

У стилістичному та структурному плані промови політиків безсумнівно залежать від особистого стилю їхніх спічрайтерів. Наприклад, проаналізувавши німецькомовний політичний дискурс, бачимо, що К. Аденауер, народжений ще в ХІХ столітті, який переважно самостійно формулював свої промови, плекав інший мовно-літературний стиль, ніж молоді спічрайтери Г. Шредера. За правилами риторики, при написанні промови вони обов'язковим чином зважають на особистість мовця. Як говорив спічрайтер Г. Коля, у його випадку – це переважно короткі, строгі, прямі речення без надлишку синтаксичних конструкцій. Однак визначальним фактором зміни стилю промов стала не особистість політика чи його спічрайтера, а зміна кола адресатів, для котрих ця промова передбачена. В той час, коли перші промови К. Аденауера ще в більшості випадків були спрямовані на парламент і зібраної у ньому політичної та соціальної еліти з відносно високим ступенем освіченості, і відповідно до цього факту могли бути сформульованими, то політики високого рангу у час розквіту ЗМІ хочуть достукатись до масової публіки. Саме тому їм потрібно висловлюватись так, щоб пересічний громадянин був у змозі їх зрозуміти [5, с. 139–140].

Можна простежити цікаву особливість мовного маніпулювання в політичній сфері – в цьому випадку комунікативний контакт є неповним і націлений скоріше на односторонню дію, ніж на повноцінний діалог [1, с. 222]. Процес маніпулювання свідомістю реципієнта за допомогою політичної промови має риси каузативного ланцюга, який об'єднує антецедент та консеквент: політик, виконуючи роль агенса, за допомогою мовних засобів у політичній промові, які існують та мають найвищу ефективність за актуальних на момент виголошення промови умов, впливає на свідомість слухача (пацієнса), що спричиняє появу каузованого стану.

Належність до певної національності та культури визначає реакцію індивіда на маніпулятивний вплив, оскільки у представників різних культур

спостерігаються розбіжності в розумінні і сприйнятті дійсності, а також у способах їх комунікативної репрезентації, а, отже, набір стратегій і тактик маніпулювання може варіюватися в залежності від цього фактора [2, с. 27].

Розгляд національного менталітету і мовної картини світу як факторів, котрі моделюють базу маніпуляційного процесу, дозволяє краще зрозуміти логіку використання певних лінгвістичних прийомів і механізмів. На рівні мовної картини світу деякі слова і вирази стають політично маркованими, тобто висловлюють значущі для етносу політичні смисли. Подібна національно-мовна відповідність – одна з важливих складових маніпуляції масовою свідомістю. Побудова мовної картини світу (або її корекція) може відбуватися за допомогою інтенсивного використання слів і фразеологізмів, які, формуючи фон, одночасно стають ключовими; вживання їх з наростаючою частотністю помітно впливає на світосприйняття і світогляд носіїв мови [1, с. 226].

З другої половини ХХ століття зі збільшенням ваги засобів масової інформації все частіше будь-які види суспільно-політичних промов підлаштовували під суспільні маси: слововжиток ставав простішим, а речення – коротшими. Якщо промова передбачена для вузького кола дипломатів, то для неї будуть характерними довгі, вишукані речення з низьким рівнем емоційності [5, с. 141 – 142]. Вік ЗМІ вимагає протилежного – коротких, чітко сформульованих речень з символічними формулюваннями, які апелюють до емоцій.

Таким чином, політична промова, у якій на мовному рівні реалізуються каузативні ситуації, стає ефективним засобом для досягнення прагматичних цілей мовця.

Література:

1. Гронская Н. А. Языковые механизмы манипулирования массовым политическим сознанием // Вестник Нижегородского государственного университета. Нижний Новгород, 2005. С. 220–231.

2. Малюкова Д. С. Лингвокультурологическое освещение использования интерпретационного потенциала лексических единиц в манипулятивных целях // Вестн. Том. гос. ун-та. Культурология и искусствоведение. 2011. № 3. С. 27–33.
3. Синельникова Л. Н. Политическая лингвистика: координаты междисциплинарности / Политическая лингвистика. 2009. №30. С. 41-47.
4. Mayer C. Öffentlicher Sprachgebrauch und Political Correctness: eine Analyse sprachreflexiver Argumente im politischen Wortstreit. Hamburg: Kovač, 2002. S. 99 – 114.
5. Stüwe K. Die Rede des Kanzlers. Regierungserklärungen von Adenauer bis Schröder. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2005. 401 S.